

Bu nehir hakkında çok şeyler yazılmıştır ve yazılmaktadır. Bizim bu nehirle ilgili olarak ilk öğrendiğimiz bilgiler, ilk yazılı kaynaklardan biri olma özelliğini gösteren GEOGRAFİKA (Coğrafya) isimli eserin, 12 nci, 13 üncü ve 14 üncü ciltleridir. Bu eser, STRABON'un eseridir

STRABON, zamanımızdan 2059 yıl önce (M.Ö. 64 te) Türkiye'nin Amasya ilinde doğmuş, gene zamanımızdan 2002 yıl önce (M.S. 21 de) doğduğu Amasya ilinde 57 yaşında ölmüş, Sultanhisar (Nysa) Nisa şehrinde öğrenimini tamamlamış, anne tarafından rahip, baba tarafından zengin bir ailenin oğlu olarak yetişmiş, çok gezmiş, çok görmüş, ve antik tarihin en büyük coğrafyacısı hatta tarihçisi olarak değer kazanmış, ömrü boyunca 64 cilt ki tap yazmış, bunlardan bugün 47 tanesi kaybolmuş, bulunmamış yalnız 17 ciltlik (Coğrafya) kitabı bulunabilmiş bir bilgindir.

Yazdığı 17 ciltlik (coğrafya) kitaplarının 12, 13 ve 14 üncü ciltleri, Türkiye Coğrafyasını ilgilendirmektedir. Bu kitapları, STRABON' un ölümünden üç dört yıl önce yazdığı kaydedilmektedir.

STRABON, öğrenimini, BÜYÜK MENDERES NEHRİNİN bulunduğu bölgede Nysa, (Nisa) Sultanhisar'da tamamlayan bir kişi olarak, çevreyi 2000 yıl önce en iyi bilenlerden, okumuş, kitap yazmış, görmüş yaşamış bir coğrafyacı olma şansına sahiptir. Onun için, yazdığı ki tapları, bugünkü coğrafyacılar ve tarihçiler birer önemli kaynak kabul etmektedirler.

STRABON, Büyük Menderes Nehri hakkında bilgi verirken, bu nehrin; Akış İstikameti nin, yönünde, geçtiği her yerde, nerede yıkabileceği yumuşak bir yer bulmuşsa orasını yutmuş, bükümler, kıvrımlar yapmış bir akarsu olduğunu, bu özellikleri gösteren akarsuların bu çeşit hareketlerinin MALANDR (Meaadr) kelimesi ile ifade edildiğini fakat, (M.Ö. 700-M.Ö. 300) yıllarında hüküm sürmüş Frigyalılar ve Lidyalılar zamanında bu kelimeye (OS) takısı ilave ederek (OS, Yunancada erkek tanımlama takısıdır) kelimenin MALANDROS şekline çevrildiğini ifade eder. Bu kelimenin yüzyıllarca söylene, söylene Türkçeye MENDERES I olarak yerleşmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

STRABON, bu nehrin ilk çıktığı yerin, o devirde KELAINÖI '(Kelene) (DİNAR) şehrinin

kurulduğu tepenin veya eteklerinden bir yerden olduğunu yazmaktadır. Bugünkü coğrafya uzmanlarının, yüzyıllarca sonra, birleştikleri fikir de, nehrin, Dinar yöresinden ilk beslenme kollarını aldığıdır.

Şu muhakkak ki, bir büyük nehrin çıkış noktası yeryüzünde yalnız küçük bir nokta değil, belki bir, belki beş, belki on veya daha fazla noktalardır. Çünkü bir nehrin büyümesi, ancak birçok su kollarının oluşması ile meydana gelmektedir.

Yazılı kaynaklardan çıkardığımız bilgilerden hareketle:

Bir iki milyon veya binlerce yıl önce, bugünkü Denizli ilinin Çardak ilçesi doğusundaki ACI GÖLÜN bugün bulunduğu yer, bu gölün güney bölümleri ve bu gölün kuzeydoğu yönleri, Dinar'ın doğusu, bugünkü DOMBAYOVA havzasının iç bölümleri büyük bir deniz ile kaplı sahalar idi. Büyük yer hareketleri, göçmeler, yarılmalar suretiyle devam ettikçe buralardaki denizler çekilmiş, deniz seviyeleri düşmüş, ortaya gene o korkunç çukurlar görünmeye başlamıştı.

işte bu korkunç çukurlardan, bir yerlerden, Dinar yörelerinden birtakım yeraltı suları, yeryüzüne çıkmaya başlamış, bu su kolları ile, kaynaklarla birleşe, birleşe meydana gelen, Büyük Menderes Nehri adını verdiğimiz bu nehir denizlerin çekilmesiyle ortaya çıkan korkunç çukurlara, geçtiği yerlerden getirdiği taşları toprakları da suları ile dökmeye, bu çukurları doldurmaya, geçtiği her yerden başka dereler, çaylar olarak büyümeye ve Ege Denizine doğru akmaya başlamış, karşımıza BÜYÜK MENDERES NEHRİ olarak çıkmış, geçtiği her yerde çeşitli ovaları meydana getirmeye başlamış ve bugün konumuz olmuştur.